

Kamuran Mustafa BALLI

Dernekler Dairesi Başkanlığı, Şube Müdürü

Türkiye’de Yolsuzlukla Mücadele ve Sivil Toplum Kuruluşları

Sosyal bilimlerin en fazla üzerine eğildiği konuların başında gelen yolsuzluk kavramının insanlık tarihi kadar eski olduğu ifade edilebilir. Antik çağ filozofları, Dante, Shakespeare gibi birçok edebiyatçı, Max Weber ve Woodrow Wilson gibi birçok siyaset bilimci ve sosyolog yolsuzluk konusuyla ilgilenmişlerdir. Genel bir terim olarak rüşvet, kayırmacılık, vergi kaçırma, rant kollama, zimmet, kleptokrasi ve benzeri birçok kanun dışı faaliyet içeren yolsuzluk kavramında temel nokta eylemin kamusal alanda yapılmasıdır. “Kamu gücünün (ofis imkanlarının) özel çıkar ve kazanım için kötüye kullanımı” olarak yapılan yolsuzluk tanımı üzerinde uzlaşmakla birlikte yolsuzlukla nasıl mücadelede edileceği noktasında farklı yol ve yöntemler önerilse de mücadelede sivil toplumun rolünün önemli olduğu kabul

edilmektedir. Yolsuzlukla mücadelede temel olan iktidarın sınırlanması, ifade özgürlüğünün korunması, hesap verebilirlik, kamuoyu denetimi gibi temel değerlerin yaşam alanı bulduğu temel alan sivil alan/sivil toplumdur. Sivil toplum, yolsuzluk ekonomisinin önemli bir ayağı olan bürokratik inisiyatifin ve hükümet gücünün keyfi kullanımını engelleyebilecek bir aktör olarak yolsuzlukla mücadeleye önemli bir katkı yapabilir. Sivil toplum kuruluşlarının zayıf olduğu ülkelerde yolsuzluğun yoğun bir şekilde görüldüğü ve büyüme ortamı bulunduğu da inkar edilemez bir gerçekliktir. Sivil toplum kuruluşları, özellikle, hukukçu, akademisyen, özel sektör temsilcileri, dini liderler, toplum liderleri, daha da önemlisi vatandaşları bir araya getirerek yolsuzluk kavramına dikkat çekme, yolsuzluk üzerine kamuoyu oluşturma potansiyel ve imkanına sahiptir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türk Kamu Yönetiminin karşı karşıya kaldığı en büyük problemlerin ba-

şında yolsuzluk olgusu gelmektedir. Siyaset ve bilim dünyasının üzerine eğildiği önemli konulardan biri olan yolsuzlukla mücadele konusunda sivil toplum kuruluşlarının rolüne önem verilmeye başlandığı görülmektedir. Başbakanlıkça kabul edilen 2010-2014 Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi hazırlanırken sivil toplum kuruluşlarının görüşleri alınmış; özellikle toplumsal bilincin artırılması noktasında sivil toplumla işbirliğinin önemine dikkat çekilmiştir.

Yurtdışında olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda yolsuzluk sorunu üzerine eğilen sivil toplum kuruluşlarının sayısının arttığına ve yukarıda belirtildiği üzere farklı toplum kesimlerini bir araya getirerek ortak bir fikir birliği oluşturulmasına ve toplumsal bilincin artmasına vesile olduklarına şahit olmaktadır.

Toplumsal Saydamlık Hareketi Derneği (TSHD)

Uluslararası Saydamlık Örgütü'nün (Transparency International) Türkiye temsilcisi olarak 1996 yılında kurulan Dernek yolsuzluk sorununu bilimsel platformda ele almak ve çözüme kavuşturmak için toplumun saydam bir yaşama kavuşturulmasını tüzüğünde temel amaç olarak belirleyen bir sivil toplum kuruluşudur. Bu temel amacı gerçekleştirilmesi için her türlü kamu gücünün kişisel çıkarlar için kötüye kullanılmasını önlemek, siyasal, sosyal ve ekonomik olayların her an yurttaşlarca izlenip değerlendirilmesi önem taşıdığı için Türkiye'de ve dünyada yolsuzluk olaylarını incele-

yip bu alandaki çalışmalara katılıp toplumu yolsuzluk konusunda bilinçlendirmek Derneğin temel misyonu olmuştur.

Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı (TESEV)

Toplum sorunlarına çözüm üretmeyi amaç edinen bir sivil toplum kuruluşu olan TESEV yolsuzlukları toplumun önemli bir sorun olarak görmekte ve temiz topluma ulaşma yolunda Türkiye'de saydamlık ve açıklığın gerçekleştirilmesini katkıda bulunmayı hedef edinmiştir. Bu hedefe ulaşma yolunda TESEV, Türkiye'de yolsuzluk ekonomisinin toplumsal ve yönetsel temellerini irdelemek ve bu sorunla mücadele için politikalar üretmek amacıyla 1999 yılından bu yana "Türkiye'de Yolsuzluk Algılamaları" adlı bir proje yürüterek yolsuzluğun Türkiye'nin en önde gelen üç sorunundan biri olduğu sonucuna ulaşmıştır. TESEV ayrıca yolsuzluklarla mücadelenin pekiştirilmesi için gerekli olan mali, siyasi ve idari saydamlık, hesap verebilirlik ve denetim konularında da raporlar düzenlemiş ve araştırmalar yürütmüş ve bu çalışmalarda sivil toplumun rolünün önemi üzerinde durmuştur.

Türkiye Ekonomik ve Politik Araştırmalar Vakfı (TEPAV)

Üretilen her bilginin, geliştirilecek her fikrin Türkiye'nin aydınlık geleceğine katkı sağlayacağı inancıyla bir grup işadamları, bürokrat ve akademisyen tarafından kurulan TEPAV Türkiye'deki fikir tartışmalarının bilgi/veri içeriğini artıracak araştırmalar yapmak üzere Aralık 2004'te fa-

aliyete geçmiştir. TEPAV yolsuzlukla mücadele alanında hem bir araştırma kurumu olarak işlev görmektedir, diğer bir ifadeyle reform içeriğine ilişkin arz yönlü çalışmalar yapmakta, hem de yolsuzlukla mücadele alanında reformu destekleyen, yapıları izleyen, kamu oyunu aydınlatmaya çalışan bir talep unsuru olarak, bir STK olarak pozisyon almaktadır. Yolsuzluk sorununun AB müzakere sürecindeki Türkiye için çözümlenmesi zorunlu hale gelen başlıklardan biri olduğunu ifade eden TEPAV yolsuzluğa karşı yürütülen politikalarda, devletin resmi organlarının mücadelesi kadar toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi de önemli olduğunun altını çizmiş ve bu amaca ulaşmak adına geniş katılımlı olmak üzere 2003 yılından bu yana üç adet "Yolsuzlukla Mücadele" konferansı düzenlemiştir.

Yukarıda örnek olarak verilen sivil toplum kuruluşları dışında Devlet Denetim Elemanları Derneği (DENETDE), Sayıştay Denetçileri Derneği (SAYDER), Türkiye Etik Değerler Merkezi (TEDMER), Beyaz Nokta Vakfı, TÜSİAD gibi sivil toplum kuruluşları da yolsuzluk ve yolsuzlukla mücadele konusunda hatırı sayılır çalışmalar ve katkılar yapmaktadır.

Toplum tarafından sahiplenilmeyen, toplumla paylaşılmayan hiçbir reform hareketinin sonuca ulaşmayacağı gerçeğinden hareketle yolsuzlukla mücadelede başarıya ulaşmanın en temel şartlarından birisi toplumun sesi olan sivil toplum kuruluşlarının konuya dahil edilmesi ve katkılarının alınması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Gediz, Burcu (2011) "Yolsuzlukla Uluslararası Alanda Mücadele ve Türkiye'de Yolsuzlukla Mücadelenin Kurumsal Yapısı", Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, Sayı 1, s. 163-192, İstanbul / Eigen, Peter (1999), The Central Roles of Civil Society in Combatting Corruption in the Era of Globalization, <http://216.24.170.159/documents/1189.pdf> / Eigen, Peter (1998), The Role of Civil Society, <http://mirror.undp.org/magnet/Docs/efa/corruption/Chapter05.pdf> / www.tesev.org.tr / www.tepav.org.tr / www.tsdh.org.tr